

Sygn. akt VIII U 180/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 grudnia 2020 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
na posiedzeniu niejawnym w składzie:

Przewodniczący: sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek	

po rozpoznaniu w dniu 7 grudnia 2020 r. w Gliwicach

sprawy B. K., S. K. (K.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek odwołania B. K. , S. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

z dnia 23 grudnia 2019 r. **nr** (...)

z dnia 23 grudnia 2019 r. **nr** (...)

- zmienia zaskarżoną decyzję z dnia 23 grudnia 2019 r., nr (...) w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonej B. K. prawo do renty rodzinnej za okres od 31 grudnia 2008 r. do 15 września 2010r.;
- zmienia zaskarżoną decyzję z dnia 23 grudnia 2019 r., nr (...) w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonemu S. K. (K.) prawo do renty rodzinnej za okres od 31 grudnia 2008 r. do 15 września 2017r.;
- zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. na rzecz B. K. i S. K. kwotę po 180 zł (sto osiemdziesiąt złotych) z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za okres od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty - tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

(-) **sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek**

Sygn. akt VIII U 180/20

UZASADNIENIE

Decyzją z 23 grudnia 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. odmówił ubezpieczonej B. K. prawa od renty rodzinnej po zmarłym w dniu 31 grudnia 2008 r. mężu G. K.. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że w chwili śmierci męża ubezpieczona nie osiągnęła wieku 50 lat i nie była niezdolna do pracy, nie sprawowała pieczy nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy i samodzielnej egzystencji uprawnionym do renty rodzinnej bez względu na

wiek, nie osiągnęła wieku 50 lat lub nie stała się niezdolna do pracy w ciągu 5 lat od śmierci męża lub od zaprzestania wychowywania dzieci uprawnionych do renty rodzinnej po zmarłym mężu.

Decyzją z 23 grudnia 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. odmówił ubezpieczonemu S. K. prawa do renty rodzinnej po zmarłym 31 grudnia 2008 r. ojcu G. K.. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że na dzień zgłoszenia wniosku o rentę rodzinną ubezpieczony nie spełnia żadnego z warunków, o których mowa w art. 68 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Ubezpieczeni B. K. i S. K. wnieśli odwołania od ww. decyzji, domagając się ich zmiany, poprzez przyznanie renty rodzinnej B. K. za okres od śmierci męża G. K., tj. (...), do ukończenia 18-go roku życia przez wspólnego małoletniego syna małżonków S. K., tj. (...), oraz przyznanie renty rodzinnej S. K. za okres od śmierci ojca G. K., tj. (...), do dnia ukończenia 25-go roku życia, tj. (...). Ubezpieczeni wskazywali, że zmarły G. K. zaginął 9 lutego 2008 r., natomiast prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Rudzie Śląskiej z 24 lipca 2019 r. został uznany za zmarłego. Jako datę śmierci oznaczono (...), godz. 24.00. Ubezpieczeni podnosili, że po zaginięciu G. K. nie mogli uzyskać prawa do renty rodzinnej, ponieważ nie dysponowali i nie mogli dysponować aktem zgonu.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołania wniósł o ich oddalenie, podtrzymując dotychczasowe stanowisko.

Sąd Okręgowy ustalił co następuje:

Ubezpieczona B. K., urodzona (...), pozostawała w związku małżeńskim z G. K. od 24 czerwca 1987 r.

Ubezpieczony S. K. – syn B. K. i G. K. – urodził się (...) Ubezpieczony w dniu 27 kwietnia 2012 r. ukończył technikum informatyczne, a następnie podjął naukę na studiach, uzyskując tytuł licencjata 22 czerwca 2016 r. Od 1 października 2016 r. do 30 września 2019 r. kontynuował edukację na studiach magisterskich Uniwersytecie (...) w K.. W dniu (...)r. ubezpieczony ukończył 25 lat.

G. K. urodził się (...) W okresie od 6 września 1983 r. do 16 marca 2008 r. był zatrudniony w (...) S.A. Oddział KWK (...) w R..

G. K. zaginął 2 lutego 2008 r. Zwłoki G. K. nie zostały odnalezione.

Prawomocnym – z dniem 8 października 2019 r. – postanowieniem Sądu Rejonowego w Rudzie Śląskiej z 24 lipca 2019 r. (sygn. I Ns 1247/18) G. K. został uznany za zmarłego. Jako datę śmierci oznaczono (...)r., godz. 24.00.

W dniu 25 listopada 2019 r. ubezpieczona B. K. złożyła wniosek o rentę rodzinną po zmarłym mężu G. K., przedkładając skrócony odpis aktu zgonu z 21 listopada 2019 r.

W dniu 4 grudnia 2019 r. ubezpieczony S. K. złożył wniosek o rentę rodzinną po zmarłym ojcu G. K..

Zaskarżonymi decyzjami z 23 grudnia 2019 r. organ rentowy odmówił ubezpieczonym prawa do renty rodzinnej po zmarłym G. K..

Powyższy stan faktyczny jest bezsporny i wynika bezpośrednio z materiału dowodowego zebranego w sprawie, a w szczególności z akt organu rentowego.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Odwołania zasługują na uwzględnienie.

Kwestia sporna w niniejszej sprawie sprowadza się do tego, czy mając na uwadze istniejący stan faktyczny i obowiązujące przepisy, ubezpieczonym B. K. i S. K. przysługuje prawo do przyznania renty rodzinnej po zmarłym G. K. – mężu B. K. i ojcu S. K. – który postanowieniem z 24 lipca 2019 r. został uznany za zmarłego w dniu (...) r.

Na wstępie rozważań należy wskazać, że zgodnie z art. 67 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 53 ze zm.) do renty rodzinnej uprawnieni są m.in. członkowie rodziny spełniający przesłanki określone w art. 68#71 cyt. ustawy.

Art. 68 ust. 1 stanowi, iż do renty rodzinnej uprawnione są dzieci :

- 1) do ukończenia 16 lat,
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek , jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresach, o których mowa w pkt 1 lub 2.

Stosownie zaś do treści art. 70 ust. 1 powołanej wyżej ustawy wdowa ma prawo do renty rodzinnej jeżeli:

- 1) w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy albo
- 2) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole – 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej.

W myśl ust. 2, prawo do renty rodzinnej nabywa również wdowa, która osiągnęła wiek 50 lat lub stała się niezdolna do pracy po śmierci męża, nie później jednak niż w ciągu 5 lat od jego śmierci lub od zaprzestania wychowywania osób wymienionych w ust. 1 pkt 2.

Sąd wskazuje nadto, że zgodnie z treścią art. 129 ust. 1 i 2 ustawy emerytalno-rentowej świadczenie wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tego świadczenia, nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu, z uwzględnieniem ust. 2.

W razie zgłoszenia wniosku o rentę rodzinną w miesiącu przypadającym bezpośrednio po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć ubezpieczonego, emeryta lub rencisty, rentę rodzinną wypłaca się od dnia śmierci, nie wcześniej jednak niż od dnia spełnienia warunków do renty przez uprawnionych członków rodziny.

Przechodząc na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że ubezpieczeni złożyli wnioski o rentę rodzinną po upływie wielu lat od zgonu ojca, tj. 31 grudnia 2008 r., przy czym zgon ten został stwierdzony dopiero prawomocnym orzeczeniem sądu z 24 lipca 2019 r., zaś akt zgonu został sporządzony dopiero 21 listopada 2019 r.

Rozstrzygając kwestię prawidłowości zaskarżonych decyzji, Sąd miał na uwadze orzecznictwo Sądu Najwyższego, które wypracowało ugruntowane stanowisko w przypadku ubiegania się o rentę rodzinną po osobie zaginionej, której zwłoki odnaleziono i zidentyfikowano po długim czasie od zaginięcia, bądź w ogóle nie odnaleziono i w wyniku orzeczenia sądu stwierdzono datę zgonu.

Powołując się na cel renty rodzinnej, Sąd Najwyższy przyjmował, że zasada wyprowadzona z brzmienia art. 129 ust. 1 ustawy emerytalno-rentowej, wskazująca iż wypłata świadczenia dotyczy okresu przyszłego, przypadającego po zgłoszeniu wniosku, bez możliwości wypłacenia świadczenia wstecz, powinna podlegać modyfikacji. Renta rodzinna jest związana z ryzykiem śmierci osoby leżącej na utrzymanie rodziny i zmierza do zapewnienia zastępczych środków utrzymania uprawnionym członkom rodziny. Pozbawienie prawa do tego świadczenia (jego wypłaty) na skutek obiektywnych okoliczności, na które uprawniony nie miał i nie mógł mieć wpływu - mimo wystąpienia tego ryzyka - sprzeciwia się założonemu przez ustawodawcę celowi, gdy się dodatkowo uwzględni treść ustępu 2 art. 129 ustawy. Regulacja ta potwierdza cel tego świadczenia, którym jest zapewnienie środków utrzymania osobie uprawnionej już od dnia śmierci ubezpieczonego, emeryta lub rencisty. Należy zwrócić uwagę, że stosownie do § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o

świadczenia emerytalno-rentowe (Dz.U. Nr 237, poz. 1412), zainteresowany zgłaszający wniosek o emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy powinien dołączyć do wniosku między innymi dokumenty stwierdzające datę urodzenia, zaś małżonek ubiegający się o rentę rodzinną, poza tym, także dokumenty stwierdzające datę zawarcia związku małżeńskiego oraz datę urodzenia i datę zgonu osoby, po której ma być przyznana renta rodzinna (por. § 11 ust. 1 pkt 1 i 2), przy czym zgodnie z § 17 ust. 1 tego rozporządzenia, imię (imiona), nazwisko, datę urodzenia, datę zawarcia związku małżeńskiego, datę zgonu, stopień pokrewieństwa i powinowactwa oraz przysposobienie ustala się na podstawie dokumentu stwierdzającego tożsamość albo odpisu aktu stanu cywilnego. W przypadku ubiegania się o rentę rodzinną po osobie zaginionej, dopełnienie powyższych wymagań napotyka na trudności. (por. wyrok SN z 24 października 2017 r., sygn. II UK 455/16).

W podobnym tonie wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z 12 stycznia 2016 r. (sygn. II UK 444/14), wskazując że wypłata świadczenia po osobie uznanej za zmarłą powinna obejmować cały okres od daty domniemanej śmierci wskazanej w postanowieniu o uznaniu za zmarłego, jeżeli wniosek rentowy został złożony niezwłocznie. Sąd Najwyższy wskazał w przedmiotowym wyroku, że w orzecznictwie dopuszczano wypłatę renty rodzinnej za okresy poprzedzające wniosek, jednak ustalano te okresy niejednolicie. Np. w wyroku z 11 maja 2006 r. (sygn. I UK 320/05) Sąd Najwyższy zastosował art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy, twierdząc, że mające mocne podstawy aksjologiczne "przedawnienie" wypłaty świadczeń polega na zaspokajaniu podstawowych potrzeb socjalnych na bieżąco, więc zastosowanie wskazanego ograniczenia per analogiam do okresu trzech lat przed uznania żywiciela za zmarłego jest prawidłowe. Ustawodawca przewidział sytuacje, w których świadczenie jest wypłacane za okres wsteczny, lecz został on ograniczony do trzech lat (np. odmowa prawa do świadczeń, zaniżenie wysokości świadczenia albo wstrzymanie wypłaty świadczenia wskutek błędu organu, brak możliwości doręczenia świadczenia z przyczyn niezależnych od organu rentowego). Wskazane ograniczenie okresu wstecznej wypłaty znajduje uzasadnienie w celu, któremu służą wszystkie świadczenia z systemu ubezpieczenia społecznego, tj. zabezpieczeniu społecznemu. Chociaż istnienie wskazanego ograniczenia ma mocną podbudowę aksjologiczną, to przypadki zastosowania tej konstrukcji są wyczerpująco wyliczone w ustawie. Z tego powodu nie można twierdzić, że nie istnieją możliwości jednorazowej wypłaty świadczenia za okres dłuższy niż trzy lata. Należy zatem ustalić, czy wypłata renty rodzinnej nabytej w skutek śmierci, stwierdzonej na podstawie postanowienia o uznaniu za zmarłego, wypełnia jedną z przesłanek zastosowania przepisów o ograniczeniu okresu, za który należy się świadczenie.

W uzasadnieniu wyroku z 12 stycznia 2016 r. (sygn. II UK 444/14) Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że specyfika konstrukcji uznania za zmarłego polega na tym, że prawomocne postanowienie sądu wydane w takiej sprawie jest zdarzeniem prawnym o charakterze konstytutywnym tj. tworzy nową rzeczywistość prawną, która wcześniej nie istniała. Oznacza to, że śmierć jako zdarzenie losowe stwierdzone postanowieniem o uznaniu za zmarłego zaistniała w dniu uprawomocnienia się postanowienia. Dopiero od tej chwili uprawnieni członkowie rodziny nabyli prawo do renty rodzinnej, jednak uznanie za zmarłego - jeżeli za dzień śmierci zostanie uznana data poprzedzająca datę wydania postanowienia (art. 31 § 1 k.c.) wywołuje skutki z mocą wsteczną. Z tego powodu nabycie prawa do renty rodzinnej od dnia uprawomocnienia się postanowienia następuje ze skutkiem od daty ustalonej w orzeczeniu.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, Sąd uznał, że ubezpieczeni, którzy oczekiwali na prawomocne postanowienie o uznaniu za zmarłego G. K. do 8 października 2019 r. i niezwłocznie po sporządzeniu aktu zgonu (w listopadzie 2019 r.) złożyli wnioski o rentę rodzinną, uzyskali prawo do renty rodzinnej od daty uznania za zmarłego, tj. (...) r., wskazanej w ww. prawomocnym postanowieniu. Nie mogli oni bowiem wcześniej skutecznie wnioskować o przyznanie prawa do renty rodzinnej. Podkreślić należy, biorąc pod uwagę zaprezentowane wyżej orzecznictwo, że przyznanie ubezpieczonym prawa do renty rodzinnej od daty uznanej za zgon G. K. nie narusza art. 129 ustawy o ubezpieczeniach emerytalno-rentowych.

Należy wskazać, że ubezpieczony S. K. ukończył 18 lat (...) r., natomiast wiek 25 lat uzyskał (...) r., przy czym kontynuował edukację do września 2019 r.

Wobec powyższego Sąd – na mocy art. 477⁽¹⁴⁾ § 2 k.p.c. – zmienił zaskarżone decyzje w ten sposób, że przyznał ubezpieczonej B. K. prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu G. K. za okres od (...) do (...) r., tj. uzyskania przez

syna S. K. 18 lat, oraz przyznał ubezpieczonemu S. K. prawo do renty rodzinnej po zmarłym ojcu G. K. za okres od (...) do (...)r., tj. do uzyskania przez S. K. 25 lat.

O kosztach orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, tj. po myśli art. 98 k.p.c., w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2018., poz. 265 ze zm.) w punkcie trzecim orzeczenia.

Wyrok został wydany w trybie art. 148¹ § 1 k.p.c.

(-) sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek